

ix. 4852 - 254/036-37 - 1937. w. 13 - koles - perjagi pot;
4984 - 386/ " " - " vi. 23. - perjagi pot - otko;
x 5134 - 100/1037-38 - 1937. xii. 3. - negys - otko;
5243 - 209/ " " - 1938. iii. 3. - kolenchi - otko;

hujirboz'atun, koles m. 1913 viii. 11. ref.

avlati'atirat : 914 / 1037-38. juy.

rep: 1938. iii. 17.

A DEBRECENI M. KIR. TISZA ISTVAN TUDOMÁNY- ÉS
JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYI KARA.

760 1937./1938. SZÁM.
Érk: 19 évi 1938 M Á R - 3 hó n.

Előirat: _____

drb. melléklet. Utóirat: _____

Bírálatra kiadatik:

Dr. Gaendel Vilmos

" Spádecsky-Gardoss Eötvös

professzor matematik.

Debrecen 1938. évi március hó 3-án.

Dr. Gaendel Önértékelése
bírálati utolsó oldalán!

Dr. Károlyi György
a. i. protokoll.

Előrebeszélés minősítéssel elfogadom:

1938. márc. 8

-Gáspár Károly

760/1937-38.

A GYÁMÜGYI KÖZIGAZGATÁS SZOCIÁLIS FELADATAI,
=====

A GYÁMÜGYI KÖZIGAZGATÁS REFORMJA.
=====

Irta: Szilágyi Gábor *Elek*.

Forrásmunkák:

=====

Országgyűlési felszólalások jegyzőkönyve 1877.
évből.-

Dr.Csorna Kálmán : Gyermekvédelem. *I. kiadás*

Dr.Csorna Kálmán : Gyámsági jog és jogszolgá-
tatás.- *I. kiadás.*

"Gyermekvédelem" c. folyóirat 1935.,1936 és
1937-es évfolyamai.

A debreceni I.ső gyámügyi kongresszus jegyző-
könyve.1935.

A szegedi II.ik gyámügyi kongresszus jegyző-
könyve.-1937.

A szociológiai irodalomban leghatalmasabb mindegyik irányzat között azoknak táborába, kik a családban látják a nemzet alapsejtjét, a családokon mint téglákon építik fel a nemzet nagy egészét, az emberiségnek ezen kisebb-nagyobb egységbe forrott tömbjét. Ha megfigyeljük az emberiség történelmi fejlődését, ha nézzük a mai különbözőbb államrendszereket, valóban megállapíthatjuk, hogy a család olyan tényező a nemzet életében, amellyel mint alkotó faktorról számolni kellett és számolni kell s nem lehet közömbös az állam szempontjából sem jogilag, sem szociológiai viszonylatban, de még politikailag sem, hogy milyen az állam polgárainak családjogi helyzete, melyek azok a tényezők, amelyek a család életét erősítik vagy gyengítik. A történelmi példák sok esetben következtetési alapot adnak a családi élet általános belső megromlásával a

nemzeti élet belső megromlásához. A család olyan legkisebb vérségen alapuló, érzelmi jegecesedési központ, ahol az összetartozás érzete a legelevebben hat, a közösségi gondolat jóban, rosszban érvényesül.- Ennélfogva a családok olyan elemi erőket rejtnek magukban, amelyek éltető forrásai lehetnek a nemzet belső erkölcsi erő kifejtéseinek s végeredményben a nemzeti erkölcs alappontjai lesznek.- Ezt felismerték már nagyon nagyon régen s ennek a felismerésnek jelentősége igen nagy ma is. Szemünk előtt folyik le az európai nagy nemzeti államokban a vezérdiktátoroknak küzdelme az ifjúságért, közvetve a családért s munkájuknak eredménye jelentkezik térben és időben egyaránt a nemzeti élet fejlődési szintjén. A másik oldalon a marxizmus csődjére sem volt közömbös hatással az orosz családi élet elzüllesztése, ami napjainkban szintén észlelhető. Röviden összefogva tényként állapítható meg, hogy a családi élet jelenségei a nemzet életére befolyással bírnak, az állam-

nak e téren jogai és kötelességei támadnak s az állami feladatok körébe a családdal mint egésszel az egyénnel mint a család tagjával való foglalkozás, beletartozik.-Bele tartozott ez a multban is és érvényesült. Hazánkban közvetett példa van is erre, mert a nemesek árváinak hivatalos gyámja maga a király volt.- Tehát az állami szabályalkotásnak, az állami gondoskodásnak ki kell terjedni erre a térre is.-Kérdés itt első sorban csak az, milyen legyen az állami feladatkör nagysága e téren, hol van,illetőleg legyen az állami beavatkozásnak a határa. Ennek megállapítása talán a legnehezebb, mert sok belső érzelmi momentummal találkozunk, ami a szabályozást nem igen türi,-de internis non indicat praetor.- Az állami beavatkozás határa különböző volt koronként és különböző többé-kevésbé államonként is. Hazánkban a beavatkozás vagyoni téren fejlődött ki a vérség anyagi oltalma érdekében /:Pl. öröklési sorrend megállapítása:/ s minden más jelenség ezen érdek

szempontból folyólag csak akkor szabályoztatott, ha az anyagilag, későbbiekben erkölcsileg is, a családi életet, a vérséget veszélyeztette. Ennek a veszélyeztethetőségnek a határa szabta meg a beavatkozás, helyesebben mondva a szabályozás határát s a vérségen tulmenőleg pozitív s főleg erkölcsi állam érdekek családon keresztüli megvalósításának elérésére nem igen gondoltak. (Talán gondolhatunk ^{anyagi tekintetben} Nagy Lajos király 1351-es ősiségi decretumára nemesi birtok megkötése a nemesi nemzetség irányában:} Azonban századunk már megmutatta azt, hogy nem kizárólag az anyagi erők játszanak jelentős szerepet a nemzet, közelebbről az állam életében, hanem az erkölcsi erők is olyan tényezők, melyek romlásba sodorhatják, buktatják vagy felemelik és győzelemre viszik a nemzetet. Hátunkon csattant a példa kegyetlen ostora legkiméletlenebbül. A nagy háború - mondják a szakértő irodalom - nyugaton bukott el ugyan, - de ha nemzetünk nagy általános többségének meg lett volna a belső erkölcsi érze-

te, meg lett volna a családon keresztül megadott, vallásos, hazafias nevelése, önfegyelmezettsége, senkisémm vehette volna ki a magyar bakának kezéből a fegyvert, a vesztett háború a még gyászosabb "Trianon"-t nem hozhatta volna meg. A nagy háborút megelőző és tartalmi idején a papok, tanárok, tanítók tízezrei, hirdették az erkölcsösséget, a becsületességet a hazafiasságot, de nem tudtak elérni annyi eredményt, évtizedeken át mint amennyit elért az a néhány kétes jellemű és fajú újságíró rövid két éven keresztül, akik szinte máról - holnapra bontották meg a rotációs nyomdabetűivel a nemzet erkölcsi erejét itt bent és ott kint a hadi győzelmekkel teljes csatatereken.- Nem volt meg a nemzetnek, közelebbről az államnak erkölcsi felkészültsége arra, hogy a nemzetek életének viharában megtudja erkölcsi erőkkkel is vinni a maga harcát. Nem volt meg a nemzetnek a szoros összetartozást jelentő lelki ereje, mert nem

volt meg a nemzeten belül a családokban sem.-Nem vitás az, hogy a magasabb műveltség nagyobb erkölcsi erőt is reprezentál, de viszont az sem állítható, hogy az iskola a maga tömegnevelésével tudás átadásával, pótolni tudja egészben azon nevelési erkölcsi hiányokat, amiket a család a gyermekeknek, a serdülő ifjúságnak a maga körén belül megadni nem tudott, vagy megadásával nem törődött. Lehetek a papok és tanítók tizezrei, hirdethettek vallásosságot erkölcsösséget, taníthattak, ápolhatták a hazafiasság szellemét, de munkájuk nem sikerült, mert amit adtak, azt elnyelte a magyar rónákon kóborló pusztai szél, a város zaja, tönkre tette az utca s maga a család.- S ma, ha szétekintünk az ország téerein, javulást nem látunk, csak a pusztulás görgete megy változatlanul tovább. A gazdasági romlás csak fokozta s kimélyítette a családi s vele egyuttal a társadalmi erkölcs általános romlását. Mérhetetlen ma a nemzet minden társadalmi ré-

tegének belső erkölcsi romlottsága a sexualis és azon kívüli életjelenségekben egyaránt. A valódi tiszta erkölcs már csak szószéki hang s írott málaszt a könyvek lapjain, politikai, gazdasági, kereskedelmi és társadalmi életünk nagyon-nagyon elkanyarodott erről az utról döbbenetes adatokkal kell találkoznunk a bűnügyi, a nyilvános és titkos prostitutió statisztikai száadatainál. Önkéntelenül ötlik a gondolkozó egyén agyába a kérdés: hol keresendők a baj okai, forrásai? - Ha megkérdezzük a politikusokat, a közgazdászokat, valamenyny külön-külön egymástól eltérő főnézetekben fogja megadni a választ s tudományos alátámasztásokkal igazolja érveinek helyességét. Nézetem szerint elgondolásaik keresztül vitele, ha megvalósulásra kerülnének is, - nem hoznák meg a gyökeres javulást, mert többé-kevésbé deduktionalis elméleteik az általános nagy egész javításával ügyekeznének emelni a részek, közelről az egyén életét. Ehelyet

azonban a célravezetőbbnek az indukcionális irányzatot jelölhetném meg. Alulról kell kezdeni, nem a politikai jogok legszélesebbkörű általánosságában való érvényesülése, nem a gazdasági rendszerek megváltoztatása adja a helyes utra terelendő közerkölcsiség alapjait, hanem az egyén, mint a nemzet és a család tagja, életéről való fokozottabb gondoskodás, a családi élet hathatósabb védelme. Ez legyen a kiindulási pont, mert ha az egyént tesszük nem csak fizikailag de erkölcsileg is erős egyeddé, a családot nemcsak mint az anyagi létfenntartás kiinduló bázisát, hanem mint a nemzeti erkölcs alappontját részesítjük hatályosabb védelemben, nem csak külső, hanem belső megtámasztás ellen is, akkor fogunk elérni egy olyan alapot, melyre építeni lehet, amely alaptól önmagától fog kinőni a generális javulás, önmaga lesz a nemzet jövőjének megrendíthetetlen záloga.- Ha ma a nemzet minden egyes egyede te-

kintet nélkül társadalmi hovatartozásra megtanult volna kedvvel önzetlenül dolgozni, képes lett volna a változott viszonyokhoz mértén igényeiről lemondani s a fajtestvériség, az összetartozás érzését minden körülmények között lelkében elevenen megőrizni, még csonka Hazánk nemzeti jövedelme is elegendő lenne arra, hogy minden egyes dolgozni akaró államtag a maga életét a közgazdászok által tudományosan megállapított minimális életszintjén élhesse le.- Azonban ez az erkölcsi felfogás a nemzet egyetemében sokkal kisebb arányban van meg, mint amilyen arányban valóban nem érvényesül.-Ezen a téren a repressíven ható erejű szabályok nem mutatnak hatásos eredményt,- hiszen a bűnözések statisztikai aránya ma csak nő. Itt preventíven ható s főleg erkölcsi erejű intézkedésekhez kell folyamodni és ekkor elérkeztünk a gyermek és családvédelem állami hatáskörbe tartozó kérdéshez. Ugyanekkor adva találjuk a feleletet arra a kérdés

re is, hogy meddig terjedjen az állami beavatkozás körének határa.- Az állami beavatkozásnak nem a vérség veszélyeztethetőségének határáig kell terjedni, hanem, ~~hogy~~ addig kell hatnia, hogy a család valóban erkölcsi bázissá legyen s a családból kikerülő ifju a közvetlen vérség érdekein túlmenőleg a társadalomnak dolgozni akaró, a nemzetnek pedig hazafias, erkölcsös, hasznos tagja lehessen. A pozitív erkölcsi állam érdekek megvalósítását kell célul kitűzni. Jelen korunkkal már az emberiség minden irányu evolúciójának olyan korát éljük, hogy egy nemzet fennmaradásához a történelem évezred felvonásokra osztott színpadán csak akkor van remény, ha számbeli többségével vagy egységes belső erkölcsi erejével tudja a maga szerepét megjátszani.- A korrüpt, főleg kis nemzeteket ideig-óráig még fentartják az ütköző érdekek, aztán elvesznek az enyészet örök útján.- Kicsinyek vagyunk a nagy germán és

szláv tengerben, nagyon megkell számlálnunk minden értékünk egységét minden vonatkozásban, az erkölcsöket is különösen, mert csak akkor remélhetjük, hogy "concordia res parvae crescunt," mert másképpen valóban le éltük a történelmi életünket s nem marad rólunk csak egy emlékezet "élt egy nép a Tisza hátán."....

Szerintem elsősorban az erkölcsiektől kell kiindulni, mert "minden ország támasza, talpköve a tiszta erkölcs".- Az erkölcsi tényezők számbavételét pedig állami szempontból a családon kell kezdeni mert ez az erkölcsi alappont.- Az elmúlt évszázadban a revolucionális hatások között csak érintőleg foglalkoztak ezzel a kérdéssel, de sohasem oly alapvetően, ahogyan azt lényegében megérdemelte volna és az állami pozitív sikerek érdekében megkívánta volna.- E téren törvényalkotásunk sok esetben felületes, a tudományos irodalom pedig talán a legszegényebb.-

Figyelemreméltó kiindulásul az 1877.

évi XX.t.c. közigazgatási viszonylatban foglal-
kozik a családdal; koruknál vagy egyéb fizikai
körülményeiknél fogva gyámoltalan, korlátolt, cse-
lekvőképességükkel, az 1878. évi V.t.c. pedig
büntető jogi vonatkozásban gondoskodik a család-
ról és a gyermekekről, illetve a 1908/XIII.t.c.
fiatalkorúakról.- Természetesen büntetőjogi vonat-
kozásban a család, a gyermek és a fiatalkorúak
életjelenségei - e körön belül - egyenesen ál-
lami feladatkörbe vonattak, mert az 1869.évi
IV.t.c. a biráskodást a közigazgatástól már el-
választotta s közvetlen állami feladatkörbe
tartozandónak mondotta ki.- Azonban közigazgatá-
si viszonylatban mindezek, az 1877. évi XX.t.c.
rendelkezései nem közvetlen állami hatáskörben,
állami intéző szervekkel találtak érvényesülést,
hanem önkormányzati hatáskörben s ettől kezdve
az önkormányzati testületek árvaszékei végzik

ezen egyenesen állami feladat körbe tartozó tevékenységet.-

A közigazgatás lényege az, hogy aktív tevékenységgel az állam érdekében pozitív célok valósuljanak meg s ezen alapvetően fontos kérdésnél már a szervezés megvalósításánál figyelmen kívül hagyták azt, hogy általános nagy egészet érintő állami feladatok megoldására, közvetlen államiszerveket kell létesíteni. Mind amellet azonban más hiányokat is éreztet az 1877. XX.t.c. Tudniillik rendelkezései nagyrészből eljárás szabályokból állanak. Nem határozza meg kifejezetten az atyai hatalom a gyermeknek minden viszonylatra kiterjedő status jogi helyzetét, mibenlétét. Jóllehet ez a polgári törvénykönyvbe foglalandó volna az igaz, de az csak tervezet, és ha így haladunk az is marad - s szükséges lett volna azokat a pozitív jogokat meghatározni tételesen amelyekkel a gyámügyi közigazgatás szembe találja ma

- gát az elmúlt ^{van} ~~háttér~~ esztendő folyamán legalább is novelláris ~~utón~~ segíteni kellett volna ezen a helyzeten. Talán ez is az egyik alapvető oka annak, hogy az árvaszékek a maguk ügykörét eléggé becsületesen és a feladathoz mért tiszteletre méltósággal végezték el ugyan, de több kevesebb fogytékosság - különösen az utóbbi időben - sokszor mutatkozott.-

Ezenkívül az 1877. XX. t.c. csak az árva vagy törvénytelen gyermekekkel, valamint a korlátozott cselekvőképesség állapotába jutott személyekkel kivételesen a törvényes gyermekekkel ha vagyonnal rendelkeznek foglalkozik, s nem terjednek ezen túl rendelkezései intenzív védelem szempontjából mindkét ázúlóval rendelkező törvényes gyermekekre valamint magára a családra. Mertha abból az eredendő célból indulunk ki, hogy az állam érdekében a család és a gyermekvédelem körén belül kézzel fogható pozitív sikereket

kell elérni, nem elegendő repressív védelmet nyújtani, a megelőzés elvének kell érvényesülni. - S ez a cél nem jut kifejezésre tökéletesen a gyermekvédelmet szolgáló későbbi 1901. évi VIII. t.c. és XXI. t.c.-ben valamint a miniszteri rendelkezésekben sem, mert egy gyermek elhagyottságára vonatkozólag csak akkor intézkedik, ha azt kifejezetten kéri, vagy olyan tények állanak már fenn, amelyek miatt bírói, vagy hatósági intézkedést kellett foganatosítani. Pedig különösen ma, olyan nagyon sok esettel találkozunk, ahol a gyermek helyzeténél fogva a tényleges vér és törvényes családi kötelezésben anyagi és erkölcsi tekintetben veszélynek van kitéve és az esetleges orvoslás elkészen jön. A gyakorlat száz és száz példát állított s állít ma is, különösen az erkölcsi elhagyottak tekintetében hogy az esetleges bírói vagy hatósági intézkedés későinek mutatkozik a gyermekekkel szemben. - Sok esetben nem is a javításra, hanem egyenesen már az ár-

talmatlanná tételre kell gondolni, mert annyira megrögzött büntettek.

A leromlott viszonyok között igen sok családban a nevelés egészen megfordított irányban történik. A szülők gyermekeiket koldulásra, tolvajkodásra nevelik sőt egyenesen kényszerítik s az ilyen gyermek a családban nem rossz, hanem a legjobb. A szülők minden tevékenységükkel azon vannak, hogy gyermekeik üzelmét lehetőleg minden téren leplezzék, kiszépsécsk - de koránt sem a szégyenérzettől vezettelve, - hanem mert ha a gyermeket a hatósági intézkedés kiszakítja, a keserű és viszontagságos megélhetés egyik megkönnyítője szakad ki a családból.- Ilyen körülmények között a gyermekről akkor derül ki bűnöző volta az esetek 80 %-ában, amikor már a gyermek rendszeresen követi el a kisebb-nagyobb súlyú bűncselekményeket s ha tette kiderül, azt csak sors-szerencsétlenségnek tekinti, intőpélda gyanánt, hogy más-

kor ügyesebb legyen. Így igen kevés remény van arra, hogy az ilyen helyzetben felnőtt gyermek becsületessé válhasson, s ne maradjon és legyen még fondorlatosabb, megrögzött büntettes egész életére.

Nagyoh gyakran a legelképezetőbb nyomorban a szülők nem akarnak megválni a gyermekektől - nagyobbbrészt nem a szülői szeretettől indítatva - hanem mert elmaradnának azoktól, kik a házat míg távol vannak úgy ahogy megőrzik; nem lenne aki ezen idő alatt a házimunkákat elvégezze. Az ilyen gyermekek testi egészsége a környezetben kórok ezernyi vállfajától megtámadva jó, ha feltudnak nőni s nem a gyermek sirok számát szaporitják a temetőben.

Legritkább esetben jut tudomására a hatóságoknak a gyermekkel szemben a szülők embertelen, testisértéssel egybekötött vagy anélküli durva bánásmódja, a szülők vagy felelős gond-

viselőik botrányos életmódja, titkos prostitúció, ázsákosság stb.- Az ilyen megromlott talajból termő fa nem fakadhat.

Ez a való helyzet. Ennek ténylegességétől áthatva indították a körülmények arra Dr. Csorna Kálmán budapesti és Dr. Tatay Zoltán debreceni árvaszéki elnököket, mint jelenleg működő gyakorlati szakembereket, hogy árvaszékeik mellett megszervezték a gyermekvédelmi osztályokat amelyeknek feladata lenne az e tekintetben felmerülő bajokon segíteni, de ezek az igen tiszteletreméltó hasznos kezdeményezések csak kis szigetek a tengerben. Azonkívül az alapos szervezést lehetővé tevő szabályok hiánya, vagy a felhasználható fennálló rendelkezések kisméretű alkalmazhatósága még ezeknek a tevékenységét is nagyon megnehezíti. Bár a kezdeményezések kézzel fogható eredményeket hoztak már e téren, a kormányzat még sem gondol általános körültekin-

megszervezésre , pedig nem csak eddig, hanem ezen tovább is kellene menni~~és~~ egyenesen olyan intézményt kellene életre hívnia, mely nemcsak a gyermek, hanem a család védelmet is szolgálja.

A gyámügyi közigazgatás elébe a változott kor és gazdasági viszonyok olyan új feladatokat állítanak, amiket a múltban ^{ha} ismertek is, de nem ismerték fel azok **primár** jelentőségét, vagy az egyes életjelenségekről más felfogást vallottak s nem történt gondoskodás ezen feladatok megvalósításáról. A család belső életét zárt egységnek tekintették minden vonatkozásban, ahova a hivatalos hatalom akkor nyúlhatott be, ha ezt kérőleg segítségül hívták. A gyámügyi közigazgatás öntevékenyen hivatalból soha sem tette vizsgálat tárgyává az ügyködési körébe tartozó családoknál, hogy vajjon a család belső erkölcsi élete megfelel-e azoknak az államérdekeknek, amit a családoknak önmagukban

kell hordozniok.

A 2000/1925. Népjóléti és Munkügyi miniszteri rendelet , amely a változott viszonyokhoz mérten a legujabban szabályozza az erkölcsi, valamint anyagi elhagyottság kérdését, sem áll még ezen az állásponton. Az elhagyottá nyilvánítás 80-90 %-ban a szülők vagy hozzátartozók kérelmére s csak 10-15 %-ban indul meg hatósági előterjesztésre. A hatósági előterjesztést is vagy a bíróság, vagy a gyámügyi közigazgatás körén kívül eső más hatóságok eszközlik. A közgyámok tevékenysége e téren szinte a ^{nul}~~0~~-val egyenlő. Valójában tehát nem történik pozitív, közvetlen ellenőrzés abban az irányban, hogy a család megfelel-e azoknak az erkölcsi és anyagi követelményeknek, amelyeket az állam és nemzet érdekében magában kell hordoznia.-

Már pedig ha a gyámügyi közigazgatás állami feladat, akkor ezen feladatnak el

kell ölelni mindazon tevékenységet, ami állami szempontból a családdal összefügg. Aktíven ható pozitív védelemben kell részesíteni a családot, a gyermeket, a gyámolítás nélkül maradt koránál vagy egyéb körülményeinél fogva korlátozott cselekvőképességű egyességeket. Nem kizárólag szigorúan vett közigazgatási teendőket kell ellátnia, hanem szociológiai feladatokat is kell végeznie. Közvetlen szociális gondoskodást kell kifejteni a családok felett s öntevékenyen beavatkozni mindenütt, ahol annak akár erkölcsileg, akár anyagilag szüksége mutatkozik. Közvetlen vagy közvetett befolyást kell gyakorolni a családra, hogy az anyagi és erkölcsi bázissá lehessen. - Meg kell államilag teremteni a gondoskodást, hogy legalább az erkölcsi előfeltételek a család alapításánál meglegyenek, ha már anyagilag nem is történhetik meg, amint azt a gazdag nyugat európai országokban láthatjuk. -

A gyámügyi közigazgatásnak korunk viszonyai között sokkal szélesebb feladatkört kell betölteni, mint amit a múltban betöltött. - Elsősorban körül fogom írni a feladatkörnek mi-benlétét minő tevékenységet kell nézetem sze-rint az adandó szerveknek ellátni s másodsorban pedig meghatározom azokat a szerveket, amelyek a vázolt feladatokat érdemlegesen láthatják el s remélhető, hogy tényleges pozitív sikereket érhetnek el.

Amint már érintettem is a feladat nagy alapvonásokban :

a.,

család,

b.,

gyermek

szociális eszközökkel is végzendő intézményesebb és hatályosabb védelme.

c., a gyámolítás nélküli koruknál vagy más viszonyaiknál fogva korlátozott cselekvőképességeikről való gondoskodás újabb szervezeti alapokon.

Az első kiindulásnál nagy hiánnyal találkozunk, ez pedig az, hogy a fogalmak-amelyekkel dolgozni kellene, nincsenek jogilag tételesen meghatározva. A személyi jogunk kodifikálatlan, emiatt a gyámügyi közigazgatás eleve nélkülözi azt a határozottságot, ami feladatánál fogva lényegesen fontos, hiszen az ember - a jogok alanyának - statusát, leghelyesebb viszonyait érintő életjelenségekkel foglalkozik. A hazai szokás jogunk a modern kor színvonalának is megfelel ugyan, de még sem elegendő arra, hogy csupán csak ez határozza meg a jelenségeket, amely az ember leghelyesebb életviszonyaiból fakadnak. Az emberi természetes szabadsággal összefüggő viszonyokról van itt szó s az extensiv ma-

gyarázatokat nem türi simán, ami szokásjogi meghatározásából eredendőleg gyakran megtörténhet. Ezenkívül nélkülözi a precizitást, amit a helyesen megszerkesztett írott tételes jogszabály magában foglal. Nincs meghatározva tételesen formál-jogilag már egyenesen a család fogalma. A házasság, mint jogilag szabályozott életviszony nem fedí egészen pontosan azt, amit családnak nevezhetünk. A törvényes házasság folytán létrejött család külső és belső, lelki és fizikai jelenségéhez hasonló körülmények között találunk ugyanazon adottságokkal rendelkező emberi társas együttélést pld. a vadházasságban élők családi életét, s az még sem neveztetik jogilag családnak, ámbár ugyanazon tüneteket mutatja emez ~~ennek~~ utóbbi, mint amit az előbbi kifejez. Az élet gyakori példát vet fel arra nézve, hogy igen gyakran a vadházastársak családi élete sokkal erősebb kötelékkel fűzi egybe a szülőket és a

gyermekeket, mint egynéhány azok közül amit az állami anyakönyvek dokumentáló bejegyzése eredményezett. Kétséges, hogy az eredeti élet minden ismerével rendelkező ilyen emberi társaság viszony nem érdemli-e meg ugyanazt, vagy legalább megközelítőleg azt a védelmet, amit a törvényes házasságon alapuló család, feltéve, hogy erkölcsileg fennállása valamilyen okból menthető.-

Meghatározatlan az apai és szülői hatalom és jogkör tartalma.- Kétségtelen, hogy az apai hatalom a római jogi patria potestas formájában a változott kor és társadalmi viszonyok következtében fent nem tartható, mert az apák, kiknek ezen hatalmakkal élniök kellene, többé-kevésbé nem tudnak megfelelni azoknak a kötelességeknek sem amiket az feltételez. A megélhetés nehéz, az apát kereseti tevékenysége nagyon leköti, tágabb jogokat kellene biztosítani az anyának s végeredményben a szülői hatalomról, mint a szülőket megillető jogokról és

kötelességekről kellene beszélnünk amelyben megilletné ugyan az apát az elsőség, de ha nem tud, vagy nem felel meg a követelményeknek, automatikusan az anya tevékenysége természetes formában jelentkezőnek lenne tekintendő.-

Ezenkívül általában az ember statusát az életkor minden szakában le kellene rögzíteni, a szabadság jogokkal együtt, melyek az embert a megfelelő helyzetben megilletik.-

Nagyon szükséges lenne a szabályozás, mert pozitív sikerekhez 2 faktor kell a helyes ésszerű szabályozás s a jól megalkotott szervezet.

Ezeknek a fogalmaknak tételes körülírására szükség van, mert az intézményesen a kor szellemének megfelelőleg megszervezett gyámügyi közigazgatásnak ezekkel a fogalmakkal állandóan és aktívan kell operálnia.-

A család abszolút fogalmával határozottsággal tisztában kell lenni,- a helyes családvédelem érdekében.- Az állami igazgatásnak a csa-

láddal mint szerves egésszel való foglalkozása jelen viszonyok között nem mondható megfelelőnek.- Hiányzik az állam érdekében álló ellenőrzés, védelem, a család egységének fentartása iránt.- A családot nem csak külső, hanem belső megtámadások is érik, ami ellen védelem nincs s ilyen adott esetekben a helyzet való változtatás a családi élet szétzüllesztését vonja maga után.- A részeges és züllött apa keresetét egyéni szórakozására használva fel nem akar gondoskodni a család létfenntartásáról, az anyának a gyermekekkel külön kell költöznie, hogy a tartási összegeket megállapíttathassa a családtagok létfenntartására s már ez a tény a szakadékot csak még jobban kimélyíti a szemben álló felek között, s a gyakorlati esetek a teljes ketté válást bizonyítják.- Ilyen körülmények között végeredményben az issza meg a levét minden^{nek}~~nek~~, aki a legártatlanabb, a gyermek.-

Módot kell találni, hogy ilyen helyzetben a kereső fél jövedelméből biztosíttassék a létfenntartási anyagi eszköz az e téren veszélyeztetett

tagok részére anélkül, hogy az eredendő okokat, külső ténykedéssel /:különköltözéssel:/ dokumentálni kellene. Egyszerűen az arra hivatott hatóság a tények megállapítása és bebizonyítása után közvetlenül a fizető pénztártól vagy a munkaadótól az arányba hozott összeget a kérelmező fél kezéhez utalná ki.-

A család belső erkölcsének hatályosabb védelmét is fokozottan kell érvényesíteni. A házasságtörés büncselekménye hivatalból üldözendő és fegyházas büntett^{nek} ~~nek~~ lenne nyilvánítandó s ezt a tényt nem lehetne a "drákói szigor" jelszavával támadni, hiszen a házasságok elvileg és jogilag szabad akarat elhatározással keletkeznek egész életre szólólag.- A házasság felbontásának nagyszázalékban ez az eredendő oka s a válások számarányának csökkentésére hatással lenne.-

A notorius dologkerülő munkaképes családfenntartó kötelesek - helyesen állapítja meg Dr. Német Péter - dologházba utalandók lennének. Nehez ugyan a mai gazdasági helyzetben megállapítani,

hogy ki a dolgozni akaró és ki nem, a munka alkalmak
megszabása abszolút hiánya miatt. Emellett főbb az
is, hogy a munkanélküliség enyhítésére kitalált "inség-
munká"ból koldus kérdést csináltak a gyakorlatban. Kü-
lönösen érezhető ez a városi proletariatusnál, mert
még tart a népkonyha s egyéb karitatív intézmények
téli segélyezése, nagyrésztük dolgozni akarás nélkül
tartja a száját a köz felé s szegénységükre hivat-
kozva szinte dolog nélkül tart^{at}ják ki magukat és család-
jukat, ha úgy - ahogy is.-

A családfenntartók botrányos életmódja
megrögzött iszákossága, szerencsejáték stb. a család
közvetve a közerkölcsiség elleni vétségnek lenne ki-
mondandó s büntetéssel fenyegetendő.-A szülők példa-
adása a fogékony gyermeki lélekre mérhetetlen káros
hatással van, hiszen a lélektan megállapítása szerint
a gyermekkorban kapott benyomások a legmaradandóbbak
az emberi lélekben.-

1., A már elindult uton a sok gyerme-
kes családok anyagilag is támogatandók. Fokozott adó-

kedvezményekkel, anyagi jutalmakkal és erkölcsi előnyökkel stb.- Sajnos az "egyke" s az "egyse" ellen hatásos orvosság közvetetten csak a közerkölcsiség és a gazdasági viszonyok javulása lenne.-Egyszemélyes szintbe kell hozni a család belső megtámadtatási elleni védelmét a külső megtámadtatás elleni védelmével. A büntető jogunk a modernjog színvonalának megfelelőleg eléggé hathatósan védi a külső megtámadás ellen, ami más oldalról betudható hazai kir. bíróságaink európai színvonalon álló emelkedettségének is - de a belső megtámadás ellen védelem nincs csak a család felbomlása jön.

A család mint a haza jövőendő nemzedékeinek a bölcsője fokozottabb védelembe részesítendő, ugyanigy hatályosabb módon kell a gyermekvédelmet is megszervezni.-

Érvényben levő jogunk szerint különbség van törvényes azaz törvényes házasságból származó és törvénytelen azaz érvényes házassági kapcsolatok nélkül nemző természetes szülők gyermekei kö-

zött.- A gyermekeknek már jogi ketté választottságából következik, hogy a törvénytelen születésűek, nagyobb védelmet kell hogy nyerjenek, azonban ez különösen társadalmilag nem így alakul. A törvénytelen születés szinte megbélyegzés a gyermekekre, aki pedig minden tekintetben ártatlan abban, hogy egyáltalán élni s létezni mer.- Az erkölcsileg bűnös szülők hibáját a gyermekkel éreztetni nem egyeztethető össze az emberi méltányosság elvével, pedig az igen gyermeknek a kitaszítottságát érezni kell, mert mindenütt éreztetik vele. Jogi viszonylatban is a bíróság által megállapított tartásdíjakat a körülményes birói végrehajtással biztosítják számára, mikor már az apa épen olyan "certus" mint a törvényes gyermekeknél, akiknek a tartásdíjai a közigazgatási végrehajtás előnyeit élvezik.- Öröklési joga nincs s legtöbb esetben a nincstelen proletariatus számának szaporítói lesznek még akkor is, ha a természetes apa anyagilag kehető. Törvénytelen születésének cimletei az anyakönyvből

ki nem kerülnek s itt az elévülési elv vagy rehabilitáció, hogy borítsunk homályt a multa még jóvátétel esetén pl. örökbefogadás sem érvényesül.- Ezen pedig már csak a humanus elvek szem előtt tartása miatt is gondoskodni kell. Nehéz lehet egy embernek lelki világa, mikor egy egész életen át hordoznia kell egy hátsó nyomasztó súlyt, s az élet anyagi előfeltételei szempontjából is meglehetősen hátrányos helyzetbe jutva.

Ha az apa személye biztossá válik, anyakönyvi családnév bejegyzés hivatalból a természetes apa családnévére helyesbitendő s a további bejegyzés érvénytelenítendő lenne. - Viselje az apa erkölcsileg és ne csak anyagilag tettének következményeit. A gyakorlatban nagyon sok esetben úgy is behajthatatlanok a természetes apákon a tartásdíjak, így legalább ezt az előnyt eleve biztosítani kellene a gyermek számára. A tartásdíjak a természetes apával szemben a 16 éves korhatáron túl is a keresetre jutásig lenne megállapítandó,

természetesen a tartásdíj a megállapított 16 év korhatáron túl a t. apa panaszára jó vagy rosszhiszeműség /: a keresetre jutás tekintetében:/ figyelembe vétele mellett lenne továbbra is fenntartandó.- A megállapított tartásdíjak a rövidebb közigazgatás végrehajtás útján lennének érvényesítendőök.-Az öröklési joguk az örökbefogadott gyermekéhez hasonló módon lenne szabályozandó.- Szükséges az, hogy már az emberi természetes jogokból folyólag egyenlő külsőségi feltételek mellett indulhassanak a gyermekek , születésre való tekintet nélkül az anélkül is rögzös élet utjaira.

Az általános gyermekvédelem intézményesebbé volna teendő.- A gyermekvédelmet jelenleg 1-3 éves korig a "Stefánia" Szövetség látja el, azonfelül, az árvaszékek az állami gyermekmenhelyekkel karöltve. A társadalmi egyesületek jótékony árvaházai, vagy segélyegyletei főleg helyi jellegűek, anyagilag kisebbrendű korporatiók, mint a hivatalos orgánmok.-

Intézményesség tekintetében a "Stefánia" gyermekvédelme fejlett. Országos jellegű szervezett egység, továbbképzett hivatalos vezetőkkel, szakképzett hivatásos védőnőkkel, pozitív eredményeket felmutató munkássággal a kor színvonalának megfelelőleg látják el a csecsemővédelmet mert preventív s minden gyermekre kiterjedő a munkájuk.

Azonban a 3 éves kortól kezdődőleg a gyermekvédelem nagy hiányosságban szenved. Nincs egy hivatásos gyermekvédelmi szerv mely öntevékenyen venné ellenőrzés alá a gyermekek belső családi életét, amint azt a Stefánia a csecsemőknél ellátja.- Az árvaszékek két emberöltős szervezetükkel a legszélesebb körű jóhiszeműséggel sem volnának képesek ilyen alapon a gyermek védelmet ellátni. Elsősorban erre alkalmazottakkal sem rendelkeznek. A közgyámok tevékenysége csak az árvákra és gondnokoltakra terjed ki s az általános gyermekvédelem tekintetében igen részleges eredményt tudnak felmutatni.- Már pedig az élet szükségletei

és valóságban jelentkező tényei köögetelik a minden
gyermekre általánosan kiterjedő anyagi és erkölcsi
megelőző védelmet.- Az adandó szerv nyilvántarta-
na minden gyermeket születésétől kezdődőleg s 3 é-
ves kórától önjoguságáig hivatásos és önkéntes párt-
fogók útján ellenőrzés alá venné őket az életviszo-
nyok minden irányára kiterjedőleg. Ha a pártfogók
jelentése útján naptári évenként csak 4 szer, de
semmi esetre többet 6 szornál , betekintést nyerne
minden család és gyermek belső életébe már akkor
egy ~~xixixixixix~~ intenzív megelőző védelmi rendszer
alakulna. Mindig pontosan tudná követni nemcsak a
gyermek hanem vele együtt a család anyagi és er-
kölcsi életének menetét. Ennek a ténynek jogi,
szociológiai és közigazgatási szempontból mélyreható
jelentősége lenne.-

Eddig a gyámtörvény az 1901. évi VIII.
és XXI.t.c.ék, valamint főleg már ezeket módosító
2000/1925. Népjóléti és Munkaügyi Miniszteri rende-
let képezte és képezi alapját a gyermekvédelemnek

Az érvényben levő szabályok szerint a gyermekvédelem közigazgatási szerve az árvaszék, mely az elhagyottá nyilvánítás kérdésében határoz és a tényleges védelmi szerv az állami gyermekmenhely, mely az anyagi gondoskodást ellátja.- Az árvaszék tevékenysége megállapítani azt, hogy a gondozásba vétel illetve a védelem szükséges-e s ki viselje annak költségeit.- Azonban ez a tevékenység csak akkor indul meg az árvaszéknél, ha azt kéri, illetőleg az eseteket a fiataalkorúak bírósága az 1913. évi VII.t.c. alapján az árvaszék tudomására hozza.-Kérelmekre az elhagyottá nyilvánítás szinte kizárólagosan az anyagi elhagyottság tekintetében indul meg s a bírói megkeresések adják az erkölcsi elhagyottá nyilvánítás tulnyomó eseteit. Ez utóbbi mint fentebb jeleztem is, csak akkor indul meg, amikor a gyermek már mint bűnöző a bíróság előtt cselekményei miatt felelősségre vonatik, illetve vonatott, tehát mikor már a lejtőn alaposan előre haladt, mi-
rontó
dön már az erkölcs ~~xxix~~ környezete, - amiből ki kell

emelni, - lelki világára meglehetősen rányomta a bélyegget. A gyermekvédelemnek pedig épen oda kellene hatnia, hogy ezt már meg ne kapja a gyermekilélek. Ezen a ponton kell kiindulni a megelőzés tevékenységének.-Ebben az eredendő jelenségben keresendő a bűnözési statisztikai számadatok emelkedésének egyik oka. A környezeti hatásokkal megmérgezett gyermeki gondolkodás nagyon gondos egyéni nevelés útján javítható meg kielégítő módon s a későbbi felnőtt korban elkövetett bűnözéseknek lelki okai igen sokszor a gyermekkorra vezetnek vissza.- A javítás, illetőleg javító-nevelés a gyakorlati tények szerint csak tömegnevelés módjai szerint történhetik, amely természetesen nélkülözi az egyéni nevelés előnyeit, és eredményeit. Így a javító nevelés befejezése után is fokozottabban kevés a remény az igazi alapos megjavulásra. Viszont a megelőzés elve szerinti kiemelésnél sokkal könnyebb egyéni jó környezetbe elhelyezni a lelkiileg többé-kevésbé intakt gyermekeket, mint aki már tudottan rossz hajlamok és cselekedetek

miatt felelősségre vonatott, - ^{mert utóbbiak} az ilyenek egyéni jó környezetben való elhelyezése szinte a lehetetlenséggel határos, mert senki sem hajlandó - pláne a más rossz gyermekével, - bajlódni. Már pedig a személyiségre, az öntudatosságra való nevelés az egyéni környezet hatásai között látszik biztosítottabbnak. Nemzeti szempontból pedig nem közömbös az, hogy az állam tagjai mennyire jó erkölcsű lelkiismeretű állampolgárok.-

Az adandó állami szerv a pártfogói jelentésekből az illetékessége körébe tartozó gyermekek helyzetét többé-kevésbé látni és észrevenni, hogy nem válna-e szükség a gyermek megelőző védelmére. Az új szervezeti alapokra helyezendő gyámügyi közigazgatásnak ha a gyermek védelemmel intensíven foglalkozik, a fiatalok feletti büntető bíróságot is el kellene látnia, hogy a fiatalokkal szemben szükséges bírósági intézkedések, ne csak elrendeltessenek, hanem tényleg érvényesíttessenek is. Az érvényesítés pedig a hivatásos gyermekvédelmi szerv útján biztosítható is lenne.

Az anyagi elhagyottság tekintetében a helyzet veszélytelenebbnek látszik, mert az állami gondozásba vett gyermek a nevelő szülőknél elhelyezve a legközvetlenebb létfenntartási szükségletekkel elláttatnak.-Azonban az eredeti családi kötelékből kiszakíttatnak, idegen család körébe helyeztetnek el.Ebben a helyzetben a családi összetartozandóságon esik sérelem. A gyermekek közömbös érzületűvé válnak a szülőkkel s testvérükkel szemben, viszont az új családi környezetben nem tudja áthatni lelküket az odatartozás érzete. Az ilyen gyermek beolvadását az új családi körben csak akkor látjuk, ha már a gyermek a szülőket elvesztette, mert más különben gondozási ideje alatt vándorol a szülőktől az állami Gyermekekmenhely útján a nevelő szülőkhöz s vissza. Igen gyakran ezt az utat több ízben megteszi s igen kevés esetben kerül vissza az első kihelyezési helyére.-Ennek a jelenségnek elsősorban megadja az árát a család , másodszorban maga a gyermek.-A családi közösségérzet elhal-

ványul, a családi bomlás első jelei már konkrétan jelentkeznek. A gyermek bizonytalanságba esik, lelki-
leg magára marad, sokszor ösztönösen cselekszik,
természetesen mindig a rosszabbat hajtja végre. A
nevelő szülők nem tudják felvenni kellőleg vele
a lelki kapcsolatokat, a fegyelmezés módja szinte
kizárólagosan a testi fenytetés marad, a gyermek
megátalkodott lesz s mikor vissza kerül a saját esa-
ládjába a szülők megütődve tapasztalják, hogy meny-
nyire rossz lett a gyermekük. Jelentkezni fog te-
hát a szülői nevelés hiánya s hiányos lelkivilág-
gal indult el a gyermek az élet nagy útjának, ahol
pedig de sokan számítanak rá, még nem utolsó sorban
maga az állam is.-

A háboru utáni rossz gazdasági viszonyok
következtében szaporodott meg az olyan elhagyottá
nyilvánított gyermekek száma, kiknek a szülei él-
nek. A 2000/925.NMM rendelet hajlott arra s lehető-
vé tette az elhagyottá nyilvánított gyermekek ere-
deti családi kötelékben való megmaradását, tehát

valójában felismerte a fent vázolt helyzetet, de ezt megkellett változtatni. Ugyanis ez a gyakorlat súlyos visszaélésre adott alkalmat, mert aki anyagilag elhagyottá tudta nyilváníttatni gyermekét, vagy gyermekeit, azok otthonmaradtak, a szülő kapta az állam kasszából a gyermekek fentartására megállapított összegeket. Erre sok esetben az lett a helyzet, hogy a szülők mindinkább kezdték a maguk létfenntartását is erre a gyermek létfenntartási minimumára rátámasztani, ahelyett, hogy kereseti tevékenységükkel a maguk létfenntartását megszerezték illetve a meglévőt is kibővítették volna. -Ezen visszaélésekből származó káros hatások miatt visszaállították^{at} az eredeti gyakorlatot, amikor még az állami gondozásba vett gyermekeknek nagyobb százalékat a hozzátartozók nélküli és talált gyermekek alkották, hogy a gyermek eredeti családi köréből mindig kiemeltetik. -

Kérdés ? Mit lehetne tenni tehát, hogy

az újabb gyakorlat újra érvényesüljön és a gyermek a családi élet egysége érdekében a szülőknél maradjon.- Be kellene vezetni az étkeztetésnél is, mint a ruházkodás tekintetében már érvényesül a természetbeni szolgáltatást a pénz szolgáltatás helyett. A menhelyi gyermekek részére egy népkonyhaszerű étkeztetési rendszert kellene felállítani, ahol mind-egyik természetben megkapná a maga ételét s a helyszínen el is fogyasztaná. Ezáltal a szülőnek ez a rá támaszkodási lehetősége eleve lehetetlenné lenne téve.-

Ez annyival is inkább könnyen keresztül vihető, hogy az élő szülőkkel rendelkező állami gondozásba vett gyermekek túlnyomó többségben a városi lakosság köréből kerülnek ki, a falusi lakosság köréből inkább a törvénytelen születésűek lesznek elhagyottá nyilvánítva.- E tekintetben 8-10 ezer lakosnál kisebb község^{ek} ugyszólván ^{kisvárosnak.} ~~különböznek~~ A városi nagyobb központokban nem csak keresztülvihető,

de még gazdaságosság szempontjából is előnyösebben oldható volna meg a tömeg főzés útján s a gyermekek táplálása ellenőrizhetőbbé válna, ami a jelenlegi gyakorlat szerint sem történhetik meg, annak rejdje-módján.

Az anyagi elhagyottság azon eseteiben ahol a gyermek a családi körében megmaradni nem tud, valamint az erkölcsi elhagyottság eseteiben amikor családi környezetében nem maradhat, akkor a gyermekek kizárólagos intézeti elhelyezése lenne kívánatos. Az anyagilag elhagyottá nyilvánított gyermek a nevelő szülői környezetben kevesebb százalékban találja meg igazi otthonát s illeszkedik bele családi környezetbe. Így az ilyen gyermeki lélek többnyire éppen olyan fásult marad a családi érzésekkel szemben mint az intézeti nevelés esetében. Az erkölcsi-leg elhagyottá nyilvánított gyermek számára pedig miután romlott környezetből emeltetett ki - igen szükségesnek mutatkozna egy intézeti irányított

nevelés.- Ez az intézeti elhelyezés korántsem valami tanintézeti internátusszerűen lenne eszközendő, hanem a legszükségesebb anyagi adottságok mellett az elemi oktatás ismereteivel összekötött általános jellegű munkára való nevelésből állana az életkor és testi fejlettséghez mérten.-

Az állami gondozás helyes megoldás, mert ezt mindenki igénybeveheti, ha a szükség fennforog s ha a gyermeki létérdek közvetlen veszélynek van kitéve, azonnal hatni tud.- Szélesebb körűvé kellene tenni azonban úgy, hogy a gyámügyi közigazgatásnak mindig rajta kellene tartani a kezét a család és gyermeki lét útőerén s ahol körülmények szerint a tevékenység szüksége felmerül, tenni-e kellene anélkül, hogy kérték-e vagy sem. Hivatalból való megállapítás tárgyát képezné a családi és gyermeki lét védelme. A gyámügyi közigazgatásnak a család rendőri szervévé kellene válnia, mert ennek az erkölcsi és anyagi rendjétől nemzeti szempontból

nagyon sok függ.- Egyrészt, hogy a maga aktív közigazgatási tevékenységét mély alapokon valósíthassa meg, másrészt, mindazon intézmény munkáját, amely a gyermekkel, a fiatalsággal foglalkozik szervesen ható tevékenységgé mélyítse ki.-Az iskolákon kívül nagyon sok hivatalos és nem hivatalos jellegű szervezet foglalkozik már az ifju nemzedékkel, s ennek minden munkája mit sem ér, - ha a belső családi élet romlott, amit kívül építenek, azt belül lerombolja a család. A családi élet beteges gócait megszüntetni, vagy legalább is izolálnia kellene, hogy a romlás megakadályozásával a javulás tendenciája érvényesüljön.

A gyámügyi közigazgatásnak alapelvei a szociális tulajdonsággal bírnak, Általánosan kell gondoskodni családi vonatkozásban, mindenről ami a köz védelmét kívánja.-Nem lehet megelégednünk a mai körviszonyok közepette csupán a korlátolt cselekvőképesség állapotában levők bizonyos feltételek fennforgása esetén szükségessé váló védelméről, hanem

hanem intenzívebben ki kell terjeszteni azt minden gyermek és fiatalok számára az önjogosságának eléréséig és hatékony védelemben kell részesíteni a családot.

Az önhibájukon kívül létfenntartási eszközöket nélkülöző családokat, anyagi támogatásban is kellene részesíteni közvetetten. A munka elhelyezések tekinteténél különlegesen figyelembe kellene venni az ellátatlan gyermekekkel rendelkező család fenntartókat munkakinálatait, azonkívül a sok gyermekes szülőket az állami élet minden vonalán tényekben jelentkező kedvezményekben kellene részesíteni.-

A nemzeti erő kifejtés követelése azt, mert az állami létérdek megkívánja a gondoskodást hogy a nemzeti belső erkölcs ténylegesen kifejlődhessen, Erre kiterjedő szélesebbkörű szociális irányú tevékenységnek kell megvalósulni a gyámi közigazgatás feladatkörében, hogy a pozitív sikereit valóban elérhesse.

Nyilvánvaló az elmondottak szerint is, hogy a gyámügyi közigazgatás minden vonatkozásban állami feladat. Hazánkban eredetileg is állami feladat volt. A középkor századaiban abban is ki-domborodott ez, hogy a nemesek árváinak hivatalos gyámja a király volt, s a király gondoskodott a nemes árvák vagyonának védelméről. Még a Habsburg királyok is éltek ezzel a joggal. I. Lipót ezen a jogon rendelkezik a Rákóczy árvák neveltetése és vagyoni ügyeiben. Természetesen a király a gondoskodást nem mindig tudta személyesen kifejezni. 1526-tól pedig a Habsburgok csak akkor foglalkoztak ilyen ügyel, ha valami dinasztialis érdek kapcsolódott hozzá s mindinkább a vármegyék comesei majd később maguk a vármegyék mint nemesi corporatiók látták el gyakorlatilag ezt a feladatot. A városi polgárok árvái felett pedig a városi tanács látta ezt el. Azonban itt is megmaradt az állami feladat gyökere - amint Debrecen sz.kir. város történetében is olvassuk,

A királyi comissáriusok számonkérték a városi tanács
tól az árvák vagyon^{ának} kezelési ügyeit.-Innen adódik
az, hogy az önkormányzati testületek árva törvény^{szé-}
kei~~re~~ kifejlődtek, s ^{eb} ~~ebből~~ folyt az 1877. XX. t.c.
ama szervezeti intézkedése, hogy a gyámügyi közigaz-
gatás szervéül, az önkormányzati testületek - vár-
megyék és városok - árvaszékeit szervezte meg. Ez az
eredendő alapja tehát annak, hogy az állami feladatot
önkormányzati szervek látják el. Már pedig észszerű-
nek azt vallhatnánk, hogy állami feladat megoldásá-
hoz közvetlen állami szerveket kell létesíteni. ^{Ha} ~~Itt~~
olvashatjuk az 1877. XX. t.c. képviselőházi tárgya-
lásának jegyzőkönyveit, láthatjuk, hogy széleskörű
vita volt ezen törvény körül e tekintetben. Nagy
vita folyt a felett, hogy tisztán közigazgatási szer-
vet vagy bírói szervet létesítsenek. Szilágyi Dezső
és Baross a későbbi nagy miniszterek a bírói szer-
vezet mellett foglaltak állást, azonban elveik saj-
nos győzelemre nem jutottak és az árvaszékek tisz-

tán közigazgatási szervekké lettek.

Pedig ha vizsgálat tárgyává tesszük a mostani sőt a kiszélesítendő gyámügyi ténykedésbe előforduló jelenségek és életviszonyok jogi természetét, nagyjából azt látjuk, hogy egy jog vagy jogviszony fenn vagy fent nem állásáról, egy tény valódiságáról, vagy valótlanóságáról kell dönten, ami pedig természeténél fogva bírói ügykörbe, hatáskörbe tartozandónak látszik. Nem tagadhatjuk le azonban, hogy közigazgatási tevékenysége is van bőven a gyámügynek. Valami érdekes átmenet alakul itt ki ügyténykedés tekintetében a bíróság és közigazgatási hatóság között.

Ugyanis egy nagykorúsításnál, kiskorúság meghosszabbításánál tények fennállása, a törvényes gyermekek tartásdíjánál a jogviszony fennállása és a ténykörülmények mérlegelése bírói jellegű funkció, míg a vagyonkezelés, hasznosítás és ellenőrzés, közigazgatási természetű jelenség. Nem csodá-

latos tehát, hogy némi ingadozás mutatkozik a szervezésnél s ezen ingadozás tapasztalható ma is, amikor a bírói jelleg kidomborítása felé hajlik a vélemény.-

Az 1877. XX. t.c. az árvaszéket testületi alapon szervezte s minden érdemleges határozat az az árvaszéki elnök elnöklete alatt működő ülnökök tanácsától kerülhet^{et} ki Természetes ennek nehézkessége nyilván való volt s 1923 évi XXXV. t.c. 13.§-a illetve 4700/9²³ M.E. rendelet a testületi szervet egyedi szervvé változtatta oly módon, hogy az Árvaszék határozatait az elnök ellenőrzése mellett az ülnökök saját jogi és anyagi felelősségük mellett hozzák.

A mai árvaszék hatásköre a családjog terén anyagi és alaki jogi tekintetben meglehetősen egyoldalú, de talán éppen ezért mert elsősorban közigazgatási hatóság.-Ez azonban nem maradhat így meg, ha a gyámügyi közigazgatástól felfokozott

- teljesítményt kívánunk a család és gyermekvédelem terén. Szükségkép át kell szervezni a gyámügyi köz-
-igazgatás szerveit, hogy a kor követelményeinek min-
-den tekintetben megtudjanak felelni.-

Az ember status jogát családi és egyéb
gyéb vonatkozásban pertárgyaként rendezhetik a kir.
biróságok, ha egy gyermek törvénytelenítéséről, vagy
házasság felbontásról vagy holttanvilvánításról van
szó. Ugyancsak ítélkezhetnek a kir. biróságok a sze-
mélyiséggel szoros kapcsolatban levő vagyoni termé-
szetű ügyekben, mint a hagyaték, gondnokság, unoka-
tartás és törvénytelen gyermek tartás díj ügyeiben.
Ezek ^{mellett} minden más személyi és családi ügyben elsősor-
ban az árvaszékek illetékesek eljárni. Gyám és gond-
noksági ügyekben, törvényes gyermekek tartási, elhe-
lyezési kérdéseiben, gyermekvédelmi téren az árvaa-
szék az illetékes eljáró hatóság. Azonban bizonyos
döntései pl. az atyai hatalom megszüntetése a kir.
biróságok előtt per tárgyává tehető. Így sok esetben
ellentétes döntések állanak elő, amelyek ~~szem~~ általa-

nos jogi, sem állami érdekből nem kívánatosak. Azonban nem csak ebben rejlik hiba, hanem egyáltalán már az az alapos tévedés, hogy az ember statusát személyi élet viszonyát érintő kérdésekben nem egy hatóság határoz, hanem bizonyos ügyekben az egyik, bizonyos ügyekben a másik, vagy ugyanazon ügyben mind a kettő. Gondnoksági ügyben a bíróság és az árvaszék, bűnöző gyermekeknél ^{ha} az elhagyottá nyilvánítás kimondása is szükséges, akkor a fiataalkorúak bírósága és az árvaszék, ugyanazon ügyben egymástól ^{szinte} függetlenül tevékenykednek. Ezen az eljárási megosztódottságon kellene változtatni úgy, hogy az ember személyi statusát érintő minden kérdést, a gyermek és család védelmet minden megnyilatkozásban kizárólagosan egy hatóság elé kellene utalni. - Az eljárási megosztódottság megszüntetésével a jogkereső és jogvédelmet igénylő közönség érdekei elsősorban szolgálva lennének s nem kellene a hivatali labirynchusokban két helyen is keresgetni az igazságot. Másod-

sorban a család és gyermekvédelem^{et} kizárólagosan egy szerv látná el, egyöntetű minden irányba ható tevékenysége több pozitív sikerre nyujtana kilátást. Harmadsorban a jogegység érdekének megóvása teszi azt kívánatosná.-

Véleményem szerint a családjogi királyi törvényszék lenne megszervezendő kir.ügyészséggel együtt.-

A családjogi kir. törvényszék: királyi egyes bíróság, elnöki tanáccsal. Tagjai : elnök, helyettes elnök, hivatalnok bírák,- titkárok, jegyzők, gyakornokok és a kezelő hivatal. Hatásköre: kiterjed minden olyan élet, családi jogviszonyra, ahol az ember személyi status tételt vizsgálódás tárgyává. Nevezetesen a házassági jogviszonyból származó ~~gyermek~~ ~~minden~~ ~~személyi~~ ~~ügy~~ minden személyi jog kérdés, holttányilváníítás, hagyatéki bíráskodás törvénytelen gyermekek tartásdíj ügyei, törvényes gyermekek tartási /:unokatartási:/ és elhelyezési

ügyei , gyámság, gondnokság /: általában a régi árvaszékek ügyköre:/ a gyermekvédelem minden fázisa, ideértve a fiatalok feletti büntető biráskodást is.-

A bíróság első folyamodása, egyes bíróság, tanácsban csak kivételesen és csak a legjelentősebb meghatározott ügyekben járna el. A bírói tanács elnöke a törvényszék elnöke, tagjai a helyettes elnök és egy bíró.-

A bíróság felebbviteli fórumai I. fokon a mai kir. ítélőtáblákon megszervezendő családjogi ítélőtáblai tanács, II. fokon a kir. Kuria.-

Eljárási szabályul a fennálló megfelelő perrendtartás^{ok} rendelkezéseit kellene értelemszerűen alkalmazni.-

A bírósági alap nagyon fontos, mert csak ezzel lehet a pártatlanságot kifejezésre juttatni s ilyen külsőleg is megnyugtató feltételek között létre jött határozatoknak lehet az általános

társadalmi jogérzetnek megfelelő érvényt megszerezni.- A gyámügyi közigazgatást a jogot megállapító ugynevezett ítélkező ügykörében bírósági alapon kell tehát megszervezni, hogy megszüntetendő legyen a vele szemben különösen az utóbbi időben támasztott "részlelhajlási" vád. Másrészt a mostani árvaszékek fellebbviteli fóruma nem alkalmas arra, hogy tőle pártatlan és egyuttal a jognak is megfelelő érdemi döntést lehessen várni a vitás ügyekben. A közigazgatási bizottság magán hordozza az önkormányzati corporatio minden jellegzetes bélyegét s amit az árvaszékek megnyugtatólag dűlőre vinni nem tudnak, eleve képtelenebb azt megfelelőleg megoldani.- A gyámügyi közigazgatásban igen sok esetben jogkérdések vitattatnak, amikben a döntést minden fokon jogászilag képzett fórumoknak kell meghozni.-

Azonban nem lehet tisztán csupán bírósággal operálni e téren, mert akkor kiszolgáltatlanul marad az állami érdek. A család és a gyermek-

védelem terén a pozitív sikerek nem valósulnak meg. A bíróság csak azt állapítja meg, hogy az adott eset megfelel-e a jogállapotnak vagy sem, a bíróság csak jogot szolgáltat. Ezért tehát, hogy a jog érvényesüljön szervezni kell az ügyészséget.-

A családjogi kir. ügyészségre hárulnának azok a feladatok, amik jelentenek a pozitív család és gyermekvédelmet s ellátná az ügyészség egyúttal azt a közigazgatási tevékenységet amit ma ellát az árvaszék.-A hivatalból való ténykedés lenne a lényege munkájának,- tényleges ellenőrzés alá venné minden család és gyermek életét, tekintet nélkül a társadalmi hovatartozandóságra. Ezt az ellenőrzést a központokban közvetlenül saját maga, vidéken a körközgyámokkal, mint alárendelt szerveivel végezné a hivatásos és önkéntes pártfogók útján.

Ennek a hivatalból való ellenőrzésnek nagy előnyei lennének család, gyermekvédelem és

és népmozgalmi közigazgatás szociológiai szempontjából.-

A hivatásos és önkéntes pártfogók a maguk jelentését az ügyködési körükbe tartozó családokról évenként 4 szer beadják, amiben benne foglaltatik a család anyagi és erkölcsi élete, a felsőbb társadalmi rétegnél természetesen meglehetősen felszínesen mozogna ez, az alsóbbakról azonban ahol nagyobb szükség mutatkozik ^{az} ~~anál~~ részletesebb lenne. Így egy hozzávetőleges pontos kép alakulna ki minden család életéről, hogyan élnek a szülők, mennyire törődnek a gyermekkel és milyen irányban folytatják annak nevelését. Ha a beterjesztett jelentések alapján az ügyész, a családi életben hiányosságokat tapasztal a közvetlen tárgyalása a szülőkkel eredményre nem vezetne, előterjesztést tenne a független bíróságnál, a családjogi kir. törvényszéknél a megfelelő intézkedés /tartásdíj biztosítás, elhagyottá nyilvánítás:/ megtételére. Gyámsági és gond-

noksági ügyekben a gyámokat és gondnokokat ellenőrizné, vagyonkezelés tekintetében azokat megfelelő jogi tanácsokkal ellátná. Gondoskodna arról, hogy a törvényes képviselők a korlátozott cselekvő képességek megfelelő vagyonbiztosítását végrehajtsák, elszámolásukat a bíróság előtt az előírt határidőkben megtegyék.-

A törvénytelen származású kiskorú gyermekek tartásdíj pereit a családjogi bíróság előtt hivatalból vinné s ha az apa személye *certus* sa vált a tartásdíjakat hivatalból biztosítaná számukra.

A bűnöző kiskorúak vádhatósága lenne. A vádat viszi a bíróság előtt a kiszabott büntetés végrehajtását ellenőrizné. A pártfogói karával a fiatalkorúak majdnem minden lépéséről tudomást szerezhet s meggyőződhetnék róla, hogy tényleg a javulás útjára tértek-e.

A nagyobb központokban ahol maga a bíróság és az ügyészség székel, ezt a feladatot

az ügyészség a maga tisztviselői karával ellátná. A vidéken ezt a tevékenységet a körközgyámok végeznék, természetesen közvetlenül alárendelve az ügyészségnek s csak annak útján érintkezhetne a bírósággal.-A körközgyámsággal az 1935. évi debreceni gyámügyi kongresszus foglalkozott már de természetesen nem ebben a formában. A körközgyám a maga járási körletében végezné mind azt az ellenőrző és gondoskodó tevékenységet, amit ellát a központokban az ügyészség, magától értetődően a bíróság előtti eljárásra csak az adatokat szolgáltatná az ügyészségnek mint felettes hatóságának.-

A pártfogók intézménye, hivatásos és önkéntes pártfogókból állana.-A pártfogói tisztség elfogadása és a munkakör ellátása minden olyan egyéb számára, aki gyermekneveléssel, vagy nép műveléssel vagy bármilyen irányu nép gondozási szociológiai munkával foglalkozik kötelező, mert azt a maga hivatásos munkakörében bizonyos fokig és viszonylatban úgy is el kell látnia.- Papok, tanárok,

tanítók, zöldkeresztes és Stefánia védőnők, gyermekmenhelyi telep felügyelő nők, hivatalos népgondozó intézmények alkalmazottai és közegei.- Önkéntes pártfogók lennének mindazok akik ezt önzetlen emberszeretetből elfogadnák. A hivatásos pártfogók munkájának színtere főleg a város lenne, mert számarányuk itt a nagyobb s éppen itt van rájuk legnagyobb szükség. Debrecenben pl. 30.000 körül van a családok száma, ahol gyermek van s kb. 1000 tehető azoknak a száma kik hivatalos pártfogóként figyelembe jöhetnek, - tehát a hivatásos pártfogókkal a családi és gyermekvédelmi munkát ellehetne látni. Ez annál inkább így lenne kívánatos, mert városi viszonylatban az írásbeliséggel minden viszonylatban számolni kell s azt a hivatásos pártfogók könnyen el tudják látni /jelentések megírása stb./.-

Az önkéntes pártfogók tevékenységi színtere pedig főleg a vidék lenne.-A kis és nagy községekben a papok és tanítókon kívül majdnem minden utcában van egy-két értelmes komoly élemedett

ember, aki a szomszédsági körzetnek majdnem minden viszonyát ismerik.- Ezek az emberek ha írásbellel nem is, de előszóval a helyszínen megjelenve a körközgyá^{ok}mnak a pártfogás alá utalt gyermekekről élethü jelentéseket tudnának adni, amellet mint helyszíni ismeretekkel rendelkezők, gyámsági és gondnoksági ügyekben is értékes felvilágosításokat tudnának adni.-

A vázolt szervezet egy-egy ügyész-ségi körzetben a család és ifjúság védelmet fokozott hatályossággal tudná ellátni s nagyon sok olyan káros tény bekövetkezésének tudná elejét venni amit a mai rendszer mellett, csak mint megtörténtet konstatálhatunk.-

Az átszervezés minden esetre anyagi terhet jelentene az államháztartásra, de viszont ha megszűnnének az önkormányzati árvaszékek, az önkormányzatok gyermekgondozási hozzájárulása ennek megfelelő arányban emelhető lenne. A számszerin-

ti adat ^{szerint} ~~mint~~ ugyan annyi családjogi kir. törvényszék szervezése, mint amennyi rendes kir. törvényszék van és ugyanannyi körközigyámi állás mint amennyi kir. járásbiróság van, elegendőnek mutatkozna.- Emellett ha figyelembe vesszük, hogy a status feletti biráskodás lenne egyesítve, a jelenlegi árvaszéki keretek valamint a megfelelő bírósági részek összeolvasztása pénzügyi szempontok figyelembevételével lett is nem kívánnának olyan nagyobb arányú anyagi megterhelést, hogy azt az elérendő cél leendő eredményei meg ne érdemelnék.- Ugyanis a helyes ifjúság és családvédelem a nemzeti belső erő gazdasági megóvását is jelenti. Ha a család és gyermek védelem valamint a szociológiai népmozgalom ellenőrzött, az erkölcsi emelkedés intenzíven mozdíttatik előre, kevesebb munkát adunk a büntető bíróságoknak és egyéb bíróságoknak s e téren az állami terhek csökkentése is várható lenne. Valószínűleg a közigazdászok sem tekintenék ezt improduktív kiadásnak, mert így

minden magyar gyermek a maga családi körével együtt a születése pillanatától az önjogúsága eléréséig sikeres ellenőrzés és hathatós anyagi,- egészségi és erkölcsi védelemben részesülne. /Értendő Stefánia plus családjogi hatóság munkája:/ A családjogi ügyészség szinte állami felügyeleti faktorként rendszeressé és összhangzóvá tehetné amellet az ifjuság nevelésével - foglalkoztatásával, minden irányu támogatásával foglalkozó hivatalos és nem hivatalos intézmény munkáját.

Igy fizikai és phszihikai erők jogilag szervezett alapokon haladó munkája lenne megteremtve s a jövőendő nemzedék ép testü és ép lelkü fejlődéséről intézményesen lenne gondoskodva.

Ismert elv az már, hogy az ifjuságé a nemzeti jövő. A nemzet ifjuságának milyensége pedig elsősorban az apától és az anyától, másod-sorban az erkölcsi nevelésétől , a családi környezettől függ. Állami érdek is tehát - bár látszóla-

gosan közvetetten-, hogy a környezet ereje melyből az ifju nemzedék ki nő pozitív védelemmel a romlástól megóvassék sőt ha szükség mutatkozik erősítést is nyerhessen, akár anyagi, - akár erkölcsi támogatás útján. Törekedni kell az egyedeken keresztül a nemzeti személyiség magasabb rendű kinevelésére és kifejlesztésére mert ez a jövő fennmaradásunknak boldogulásunknak egyik alapja.-

oooooooooooooooooooo
oooooooooooo
oooooo

Eljelen.
Solomon, 1953
Jan. 11. 1953

1952. 11. 13.